Az országos könyvtárszakmai szervezetek együttműködésével elkészült az Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031 stratégiai koncepciójának konzultációs változata. A dokumentum kidolgozói most széles körű szakmai és társadalmi párbeszédre hívják a könyvtárosokat, a könyvtárhasználókat, a fenntartókat és a szakmai partnereket.

A Háromká Körkérdés rovatában ezúttal a koncepció létrehozásában közreműködő szakembereket kérdezzük arról, hogyan látják a magyar könyvtárügy előtt álló időszak legfontosabb kihívásait és lehetőségeit.

Ön szerint melyek azok a legfontosabb kihívások és lehetőségek, amelyekre az Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031-nek választ kell adnia, és milyen változást szeretne látni ennek eredményeként 2031-re a magyar könyvtári rendszerben?

Összeállította: Szüts Etele

A közös munka alapja részünkről az, hogy az iskolai könyvtárak stratégiai jelentőségűek, hiszen ez az egyetlen közgyűjteménytípus, mellyel a tankötelezettség miatt mindenki rendszeresen találkozik egy meghatározó életszakaszában földrajzi és társadalmi helyzetétől függetlenül. Egyfajta előretolt helyőrség nem csak a könyvtárak, hanem a kultúra, a közgyűjtemények értékeinek, szolgáltatásainak közvetítésére. Az iskola kis közösség, így könyvtárának közvetlenebb elérése van a tanulók, az iskolai dolgozók és a pedagógusjelöltek felé.

A 21. századi iskolában kiemelt jelentőségű az információs műveltség, az információ hatékony, kritikus és etikus használata. Mindezt fokozza a mesterséges intelligencia előretörése. Ehhez szükséges a könyvtárostanári tudás, támogatás.

A stratégia egymást kiegészítő alapelveivel azonosul a Könyvtárostanárok Egyesülete, helyük van az iskolai könyvtárak jövőképében.

A három stratégiai prioritás megvalósítását három országos fejlesztési program támogatja, melyekben az iskolai könyvtáraknak jelentős szerepet szánunk:

1. a tudásinfrastruktúra-fejlesztés,

2. a társadalmi innováció és szolgáltatásfejlesztés, valamint

3. a szervezet-, kompetencia- és rendszerfejlesztés.

A *6.5 pont víziójában* már megfogalmaztuk, hogy a jól működő iskolai könyvtár a könyvtári rendszer részeként az információkhoz és a kultúrához való hozzáférés, a csoportos és egyéni, önálló tanulási utak, inspirációk és élmények biztosításával segít növelni a kulturális tőkét, a tantárgyi és a kereszttantervi célok megvalósítását, a demokratikus jogok gyakorlását és ezen keresztül is tesz az esélyegyenlőtlenségek csökkentéséért.

Hagymássy Krisztina
Könyvtárostanárok Egyesülete

Magában a stratégiaalkotási folyamatban a legfontosabb lehetőségnek, de egyben legnagyobb kihívásnak is azt látom, hogy a szakmai közösség egésze legyen képes a saját szakmai véleményének hangot adva hatásokat kifejteni és olyan eredményre juttatni a folyamatot, amiben végül nem csak saját magára ismerhet, de látja benne intézményei szerepét, és tagjai (a munkatársak) pedig a belátható szakmai jövőképet. Keretstratégiáról beszélünk, ahol a funkcióktól, könyvtártípusoktól, lokális, intézményi és fenntartói formáktól független közös nevezőink megtalálása a cél, és az hogy a majdan megszülető részstratégiák (az EKK esetében például a felsőoktatási feladatellátás terén) tudjanak ehhez úgy kapcsolódni, hogy a könyvtári rendszer egészének működése közös ügy maradjon, vagy – talán még inkább – váljék a folyamat közben valóban azzá.

A stratégiai ciklusban megítélésem szerint három olyan terület van, amelyek a fenti logika alapján biztosan erős, rendszerszintű szakmai kohéziót és együtt gondolkodást igényelnek. Az egyik a könyvtári rendszer jelenleg funkcionális és típusokba (joggal) sorolt, de intézményileg erősen töredezett működési állapotának egy jóval szinergikusabb működési összhangba való „átléptetése" – legyen több együttműködés! Ebben kulcskérdés az OSZK szerepének kifejezetten összkönyvtári/szakmai alapú újradefiniálása, de az egyes könyvtártípusok (és szervezeteik) közötti együttműködések és diskurzusok erősítése, és a jogszabályi környezet ezen célokat támogató alakítása is. A második a könyvtári informatikai infrastruktúra – végre valóban – platformalapú egységesítése a rendszer megfelelő pontjain és a könyvtártípusok szükségletei mentén, eltávolodva ezzel a helyi lehetőségek és fenntartói szándékok, képességek csapdájától. A harmadik terület pedig a szakma munkatársi megtartóképességének megerősítése mind a bérkörnyezet, mind a fenntartókat valamelyest korlátok közé szorító, sajátos könyvtárosi jogállás kialakítása, mind pedig a – segítő szakmánkban egyébként benne rejlő – társadalmi presztízs feltámasztása terén.

Szeberényi Gábor
Egyetemi Könyvtárigazgatók Kollégiuma

Az Országos Könyvtári Stratégia 2027–2031 egyik legfontosabb feladata szerintem annak felismerése, hogy a könyvtárak szerepe alapvetően átalakult. A könyvtár ma egyszerre tudásinfrastruktúra, a kulturális örökség őrzője és közvetítője, tanulási és közösségi tér, a hiteles információhoz való hozzáférés garanciája, valamint egyre inkább a digitális világban való eligazodás segítője. A stratégiai gondolkodásnak utol kell érnie ezt a valóságot.

Ehhez korszerű, biztonságos és együttműködő digitális infrastruktúrára, a könyvtári adatvagyon jobb hasznosítására és a digitális kulturális örökség szélesebb hozzáférhetőségére van szükség. Külön kihívás a mesterséges intelligencia: egyszerre kell felhasználnunk a benne rejlő lehetőségeket, részt vennünk a magyar nyelvű tudásvagyonra épülő fejlesztésekben, és segítenünk az embereket az MI felelős, tudatos használatában.

Legalább ilyen fontos a könyvtárak társadalmi szerepe. Az olvasás támogatása mellett egyre nagyobb feladat a digitális, információs, média- és MI-műveltség fejlesztése, a tanulás támogatása, a közösségek erősítése, a társadalmi részvétel és a nyílt tudás elősegítése. Mindez azonban csak megfelelő szakemberekkel, folyamatos kompetenciafejlesztéssel, fenntartható finanszírozással és az intézmények közötti valódi együttműködéssel lehetséges.

2031-re olyan magyar könyvtári rendszert szeretnék látni, amelyben a közös országos célokhoz a különböző könyvtártípusok saját feladataikkal és erősségeikkel járulnak hozzá; kevesebb a párhuzamosság, több a közös infrastruktúra, a tudásmegosztás és az együttműködés. És amelynek eredményességét nem elsősorban abból mérjük, hogy mit működtetünk, hanem abból is, hogy milyen változást érünk el az emberek és a közösségek életében.

Koreny Ágnes
Informatikai és Könyvtári Szövetség

A 2027–2031 közötti időszak meghatározó kérdése, hogy a magyar könyvtári rendszer miként tud válaszolni a digitális transzformáció, a mesterséges intelligencia térnyerése, az információrobbanás, a munkaerőpiaci változások és a fenntarthatóság kihívásaira. Az Országos Könyvtári Stratégia megalkotása ezért közös jövőképünk és prioritásaink meghatározását jelenti: annak kijelölését, hogyan válhat a könyvtári rendszer a nemzeti tudásinfrastruktúra még meghatározóbb részévé, és miként teremthet mérhető közértéket az egyének, a közösségek és a társadalom számára.

A könyvtárak küldetése ma már messze túlmutat a kulturális örökség megőrzésén. A tudásalapú társadalom intézményeiként az oktatás, a kutatás, az innováció, az egész életen át tartó tanulás, a digitális felzárkózás és a társadalmi kohézió stratégiai partnerei. Ehhez kiszámítható finanszírozás, interoperábilis digitális infrastruktúra, felelős és etikus AI-alkalmazás, valamint az olvasáskultúra és az információs, digitális, média- és AI-műveltség fejlesztése szükséges.

A megújulás kulcsszereplője a könyvtáros: tudásközvetítő, digitális mentor, az adatok és a tudás felelős gondozója. A technológia az emberi szakértelmet támogatja, nem helyettesíti, ezért a javadalmazás, az utánpótlás, a kompetenciafejlesztés és a szakmai presztízs stratégiai kérdés.

2031-re emberközpontú, felhasználóközpontú, hálózatos, fenntartható és reziliens könyvtári ökoszisztémát szeretnék látni, amely partnerségre, bizalomra, tudásmegosztásra és közös felelősségvállalásra épül. A stratégia akkor válik valódi változássá, ha a célokhoz cselekvési tervek, erőforrások, bizonyítékalapú döntéshozatal, mérhetőség és rendszeres értékelés társul.

A következő öt év tétje nem csupán az, milyen könyvtárakat kívánunk működtetni, hanem az is, milyen Magyarországot kívánunk építeni: egy digitálisan felkészült, versenyképes és emberközpontú országot, amelyben a könyvtár a tudás, a kultúra, a kutatás és az innováció stratégiai infrastruktúrája.

Gerencsér Judit
Magyar Könyvtárosok Egyesülete

A szakkönyvtárak (pl. iskolai, egyházi, műszaki, jogi, orvosi) különleges szeletét alkotják a könyvtáros társadalom egészének. Az orvosi könyvtárak kiemelten súlyozott információkkal dolgoznak, hiszen munkaeszközük a társadalmunk egészségét érintő publikációk hiteles forrásai: szakmai adatbázisok, könyvek, folyóiratok. Az ehhez szükséges környezeti, financiális, informatikai infrastruktúra megteremtése közvetlenül a fenntartó, közvetetten az ágazati szervek – államtitkárságok, minisztériumok – kompetenciája. E tényekre építve alakította ki a Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetségének tagsága konszenzuson alapuló véleményét a készülő Könyvtári Stratégia 2027–2031 tervezetét megismerve, miszerint nyomatékosítani kell a könyvtár mint entitás fogalmának azonos mércével mért értelmezését, vagyis minden könyvtárat egyenlőnek kell tekinteni, fenntartótól, funkciótól, jellegétől, célközönségétől függetlenül. Nem mellőzhető a különböző ágazati minisztériumok közötti együttműködés, amely biztosítéka lehet a szakkönyvtárak számára létszükségletű egyenlő esélyeknek. A jövő könyvtárának nagy kihívását jelenti, egyben lehetőségeinek beláthatatlanul széles spektrumát kínálja az AI térhódítása. Ehhez a könyvtári infrastruktúrának és a könyvtárosok tudásának követnie kell az egyre magasabb szintű felhasználói igényeket. Az országos továbbképzési rendszer fejlesztése, a jelenléti képzés mellett önálló ütemezésű aszinkron képzések szervezése, szakmai adatbázisok központi finanszírozása, minden könyvtártípus számára elérhető és használható könyvtári rendszer alkalmazása nyomán körvonalazódni látszik a jövő könyvtára, ahol az online térben történő információáramlás mellett a bibliotéka két főszereplője mégis a HI, azaz a humán intelligencia (értsd: könyvtáros) és a kézbe vehető könyv marad.

Tölgyesi Ágnes
Magyar Orvosi Könyvtárak Szövetsége

